

Научно-приложни изследвания
Applied Educational Research

ДЕТЕ ПЪТУВА В АВТОМОБИЛА

Красимира Михайлова
ОДЗ 3 „Делфинче“ – Варна

„Дворец на мечтите, царство на игрите!“

По данни на Световната здравна организация в Европейския регион ежегодно по пътищата пътнотранспортните произшествия (ПТП) са причина за смъртните случаи на 127 000 човека. Статистиката сочи, че на мястото на ПТП загиват 65% от хората, като 2/3 от тях – вътре в превозното средство. Липсата на предпазни колани е втората най-честа причина за смъртните случаи по пътищата след превишена скорост и преди шофиране в нетрезво състояние.

В проучване на Европейския съюз (ЕС) за пътната безопасност през 2008 г. (Better..., 2008) се заключава, че действията за насърчаване на използването на предпазните колани могат да спасят до 7300 живота годишно в ЕС.

У нас всеки ден повече от три деца стават жертви на пътя. Най-голяма е смъртността при децата пътници, като най-често те са били в автомобилите на своите родители и в над 95% от случаите са били необезопасени. Предпазните колани са най-лесният и най-евтин начин за предотвратяване на нараняванията при катастрофа. Те не изискват наличието на специална технология и са стандартно оборудване във всички коли. От 2006 г. използването на предпазните колани е задължително във всички превозни средства в ЕС. Съгласно с правото на Съюза шофьорите и пътниците трябва да слагат предпазния си колан на всяка седалка.

В раздел XXV „Обезопасителни колани, защитни каски, системи за обезопасяване на деца“ на Закона за движението по пътищата (Обн. ДВ., бр. 20 от 5 март 1999 г., с всички изменения и допълнения до ДВ, бр.19 от 8 март 2011 г.) се задължават водачите и пътниците в моторните превозни средства, когато са в движение, да използват обезопасителните колани, с които моторните превозни средства са оборудвани.

Съгласно чл. 137 системите за обезопасяване на деца трябва да отговарят на изискванията на Правило 44/03 на Икономическата комисия за Европа на Организацията на обединените нации или на Наредба по чл. 138, ал. 4 относно одобряване типа на нови моторни превозни средства по отношение на обезопасителните колани и на системите за обезопасяване и за одобряване типа на обезопасителните колани и системите за обезопасяване.

Системите за обезопасяване на деца в зависимост от теглото на децата, за които са предназначени, се класифицират в **п е т** групи:

1. група 0 – за деца с тегло под 10 кг;
2. група 0+ – за деца с тегло под 13 кг;
3. група I – за деца с тегло между 9 и 18 кг;
4. група II – за деца с тегло между 15 и 25 кг;
5. група III – за деца с тегло между 22 и 36 кг.

Системите за обезопасяване на деца се подразделят още на **два** класа:

1. Пълен клас, който включва комбинация от ленти или гъвкави компоненти с осигуряваща ключалка, регулиращи и присъединителни устройства и в някои случаи допълнителна седалка и/или защитна преграда – могат да се закрепват чрез нейната вградена лента или ленти.

2. Непълен клас, който представлява цялостна система за обезопасяване на деца – може да включва частично обезопасително устройство в комбинация с обезопасителен колан за възрастни, който обхваща тялото на детето или задържа устройството, в което детето е поставено.

Изисква се:

– за деца с ръст под 150 см да се използват системи за обезопасяване от пълния или непълния клас, съобразени с теглото на детето;

– в моторните превозни средства, които не са оборудвани със системи за обезопасяване, не се допуска превозването на деца под тригодишна възраст, а за децата на възраст три и повече години и с ръст под 150 см е задължително да заемат седалка, която не е предна;

– не се допуска превозването на деца в система за обезопасяване на деца, обърната в посока, обратна на нормалната посока на движение на превозното средство, когато тя е закрепена на пътническа седалка, с предно разположена въздушна възглавница, освен ако възглавницата не е деактивирана.

В статия, публикувана в сп. „Предучилищно възпитание“⁽¹⁾, оповестих данни за проведено от мен изследване през февруари 2011 г. с деца от подготвителната група за училище. Методическият инструмент бе анкета, предназначена за придобиване на информация, която да установи моментното ниво на децата от групата, техните интелектуални знания и умения, способността им адекватно да ги прилагат в конкретна ситуация. На базата на тази информация изготвих препоръки за бъдещата възпитателно-образователна работа до края на учебната година.

На въпроса „**Къде е твоето място в автомобила?**“ 95% от децата тогава вярно посочиха, че мястото им е на задната седалка. За съжаление имаше и едно дете, за което явно родителите (мама или татко) са определили мястото му отпред до шофьора и то смята, че така е правилно.

За необходимостта от **слагане на колан в автомобила** с цел пасивната им защита децата се разделиха на 3 групи – най-голямата, в която влизат 85% от тях, смяташе, че с него са в безопасност. Втората, далеч по-малобройна (10%), посочи, че коланът служи за удобство, а само едно дете не смяташе за необходимост да си слага колан.

Относно това за кого е задължително слагането на обезопасителния колан, 95% от децата категорично посочиха, че всички пътуващи в автомобила, независимо от своето място (на предната или на задната седалка), са задължени да си поставят колан.

В настоящата статия споделям своя опит от проведено диагностично наблюдение през март 2011 г. с помощта на родителите на същите деца (20 на брой) от подготвителната група в ОДЗ 3 „Делфинче“. Целта на наблюдението е придобиване на информация, която да установи степента на прилагане на придобитите знания у детето в реална обстановка и в конкретна ситуация на пътник в превозно средство, като ползва предоставените в автомобила на родителите средства за пасивна защита. Източник на информация е поведението на изследваното дете като пътник в превозното средство.

Родителите – нашите помощници, са изследователите, които попълват предварително подготвен протокол (Таблица 1), като единиците за наблюдение (модификация по Г. Хайдар, 2001) са:

Таблица 1. Индивидуален протокол

Детето – пътник в превозно средство/ Единици за наблюдение	суров бал	
	бр. точки 1–0	K
1. Спазва етични правила (тишина, чистота) при ползване на превозно средство		
2. Знае и сяда на безопасно за него място в автомобила		
3. Използва пасивни средства за защита (обезопасителен колан) при пътуване в превозното средство		
4. Качва се и слиза от автомобила само от страната на тротоара		
Общ брой точки		

Проявите на детето (спазва или не дадено правило) се регистрират по въведена двустепенна скала към всяка *единица за наблюдение*: една положителна оценка – 1 т. за спазено правило за безопасност, и една отрицателна – 0 т., за нарушено правило. Оценката се дава както на *единица за наблюдение*, така и обобщено. Обобщената оценка се формира от броя на правилните изяви на детето – спазени правила за безопасност като пътник в превозно средство.

Точковата оценка се трансформира в коефициент:

Брой на получените точки на детето

$K = \frac{\text{Брой на получените точки на детето}}{\text{Общ брой на точките за всяка единица за наблюдение}}$

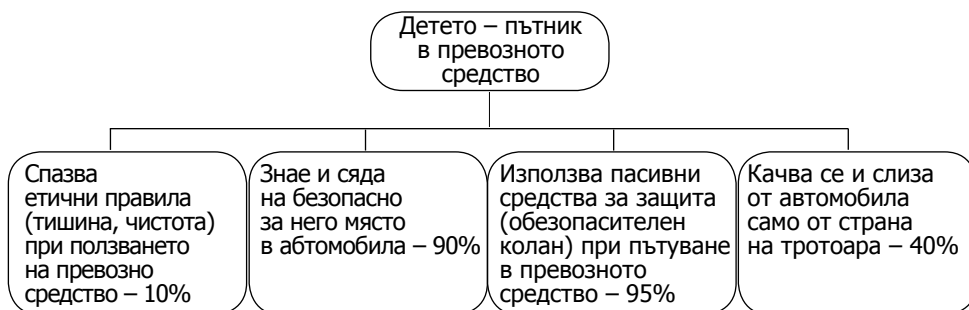
Общ брой на точките за всяка *единица за наблюдение*.

Изготвен е табличен протокол, представящ резултатите от индивидуалните протоколи.

Резултатите от проведено наблюдение в реална обстановка на детето като пътник в превозно средство са представени в Таблица 2 и Фигура 1:

Таблица 2. Резултати от диагностично наблюдение
(тестов профил на изследваната група деца)

Детето – пътник в превозно средство/Единици за наблюдение		суров бал	
		бр. точки 1–0	%
1	Спазва етични правила (тишина, чистота) при ползване на превозно средство	20	100
2	Знае и сяда на безопасно за него място в автомобила	18	90
3	Използва пасивни средства за защита (обезопасителен колан) при пътуване в превозното средство.	19	95
4	Качва се и слиза от автомобила само от страна на тротоара	8	40
Общ брой точки		65	~ 81%

Фигура 1. Детето – пътник в превозно средство

Резултатите посочват категорично, че децата имат екологосъобразно и етично поведение и отговорност при пътуване с автомобил – всички деца пазят чистота и тишина. При това 90% от децата знаят къде е тяхното безопасно място в автомобила – на задната седалка, а 96% изискват от родителите си поставянето и използването на наличните обезопасителни колани. Интерес предизвиква резултатът, свързан с незнанието на 60% от децата къде е безопасното място за качване в автомобил. Те смятат, че когато се качват в автомобила от страната на платното за движение, не се намират в опасност. Този проблем изисква допълнителна възпитателно-образователна работа от страна на учители и родители предвид опасностите, които крие това поведение на децата.

Очертаният „тестов профил“ на групата деца показва, че равнището на прилагане на усвоените знания и умения, свързани с безопасност, етичност и с екологосъобразност на поведението в автомобил е високо ($K = 0,81$).

През 2011 г. се организира национална кампания „Коланите спасяват живот!“ и „Запази детето си!“ по предложение и съвместно с експерти от Пътна полиция на Холандия в изпълнение на програмата по Компонент 4 („Трафик“)

от Меморандума за разбирателство и полицейско сътрудничество между министерствата на вътрешните работи на България и Холандия. Кампанията е с основен акцент за увеличаване процента на ползване на обезопасителните колани и от пътниците на задните седалки, както и на обезопасителните системи за превозване на деца в автомобилите. В началния ѝ етап – 7–13 март 2011 г., наблюденията са показали, че в страната коланите се ползват от над 80% от водачите и пътниците на предните седалки в автомобилите извън населените места и от около 70% в населените места. По-нисък е процентът на използване на коланите в малките градове и селата. Въпреки задължението по Закона за движение по пътищата, пътниците на задните седалки, с минимални изключения, все още не използват тези предпазни средства. Твърде нисък е и процентът на използване на обезопасителните системи за превозване на деца.

Присъединявам се към усилията на организаторите на тази кампания да запазим живота и здравето на децата ни – пътници в многобройните превозни средства.

БЕЛЕЖКИ

1. Михайлова, К. (2011). Аз питам – ти отговаряш. А темата е: Твоята безопасност на улицата. *Предучилищно възпитание*, 6.

ЛИТЕРАТУРА

Закон за движение по пътищата. Обн. ДВ, 1999, бр.20, с всички изменения и допълнения до ДВ, бр.19 от 8 март 2011.

Национална кампания „Ползвай колана! Спасява живота!“. – В: <http://www.kolanitespasiavat.com/>

Хайдар, Г. (2005). Автомобилът и безопасността на детето пътник. *Предучилищно възпитание*, 7, 37–43.

Хайдар, Г. (2006). Диагностично наблюдение за безопасно движение по пътищата. – В: Батоева, Дина (ред.) *Педагогическа и психологическа диагностика. Помагало за изследване на деца и ученици*. София: Аскони–издат.

Хайдар, Г. (2001) *Начално обучение и възпитание по въпросите на уличното движение: превенция на риска*. – В: Сб. Техномат – 2001, Бургас.

Предпазни колани. – В: http://ec.europa.eu/transport/road_safety/topics/vehicles/seat_belts/index_bg.htm

Better road safety enforcement in the European Union. Brussels, Commission of the European Communities, SEC(2008) 351/2.

United Nations General Assembly adopts key resolution on road safety. Geneva, 2005.

Krasimira Mihaylova

✉ Kindergarten 3 “Delfinche”
9000, Varna, Bulgaria
e-mail: krasim11@abv.bg